

Foto: David Port, MF DNES

» Potraviny s privátní značkou obchodu může každý rok vyrábět někdo jiný. Podle nápisu „Vyrobeno v EU“ zákazník změnu dodavatele ani nepozná.

Čárový kód ukáže dodavatele, ale výrobce se z něj nedozvíte

FAKTA
Co říkají o značení výrobce a původu předpisy

- Na potravinách nemusí být vždy uveden výrobce, může tam být dovozce, balírna nebo prodávající. Ten, kdo je na obale napsán, plně odpovídá za potraviny bez ohledu na to, zda ji vyrobil, dovezl či jen prodává.
- Uvádět zemi původu u potravin není povinné. Výjimkou je hovězí maso, u kterého byla povinnost detailně značit původ zavedena v roce 2001, kdy se v Česku objevily první případy nemoci šílených krav. Země původu se musí značit i u čerstvého ovoce a zeleniny, brambor, vajec, medu a olivového oleje.
- U vajec je kód země původu až na skořápkách, na obalech je název a číslo podniku, který vejce vyřídil a zabalil. To však s původem vajec nesouvisí.
- Současná legislativa vyžaduje uvádět původ tam, kde by neposkytnutí informace mohlo spotřebitele zmást. Pak by měl být zavádějíci i údaj „Vyrobeno pro Tesco Česká republika“, kdy se spotřebitel může domnívat, že potravina byla vyrobena v Česku, i když může pocházet od zahraničního producenta.
- U potravin živočišného původu je možné výrobce zjistit z oválného razítka (viz text dole), které obsahuje zkratku státní příslušnosti a registrační číslo výrobní závodu. Tuzemské je možné najít na webu Státní veterinární správy ČR – www.svscr.cz.
- Loni v říjnu bylo přijato nařízení Evropského parlamentu o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, které rozšiřuje povinnost uvádět zemi původu na všechny druhy mas. Kromě toho se nařízení snaží upravit situaci, kdy výrobci píší zemi původu dobrovolně. Když hlavní složka (je jí víc než 50 %) pochází z jiné země, než té, která je uvedena jako země původu, měl by výrobce tu zemi jmenovat. Nařízení bude platit až od prosince 2014, prováděcí předpis se teprve připravuje. Značení země původu je politické téma a každý stát k němu bude přistupovat jinak. Možná se dočkáme i toho, že bude stačit napsat „maso ze země EU“ nebo „mimo EU“. Evropská komise bude zároveň zvažovat, zda by značení země původu nemělo být zavedeno i u ostatních potravin – mléčných výrobků, vícesložkových produktů. (hve)

Značení potravin se nezmění k lepšímu, dokud nebude spotřebitel tlačit na to, aby dostával lepší informace, říká **Pavel Říha** z PPM Factum.

U potravin, na kterých není značka výrobce, ale řetězce – odborníci jí říkají „privátní“ – je často obtížné zjistit, kdo je výrobil a odkud pocházejí. „Bohužel neexistuje žádný identifikátor, podle kterého by zákazník mohl určit, z které konkrétní země výrobek je,“ říká Pavel Říha, komerční ředitel společnosti PPM Factum, která se zabývá výzkumem trhu.

Proč tak často nacházíme na potravinách jen „vyrobeno v EU“?
Protože řetězce často mění dodavatele svých privátních značek, takže jeden a ten samý výrobek může každý rok vyrábět někdo jiný. Tím, že neidentifikují výrobce ani zemi, si vytvářejí prostor pro rychlou změnu dodavatele a současně se chrání před tím, aby někdo nemohl říct: „Dřív to bylo lepší a teď se to zhoršilo.“ Když je na obale „vyrobeno v EU“, zákazník vůbec nepozná, že ke změně dodavatele došlo.

Ani podle čárového kódu nemohu zemi původu poznat?
Nemůžete. Maximálně se dopátráte toho, kdo ten výrobek dodal, ale ne, kde byl vyroben. U privátních značek je to problém. Určitá vodítka existují, ale neplatí stoprocentně. Jedním z nich je například text na obalu. Pokud najdete v řetězci, který má centrálu v Německu, výrobek, na kterém jsou údaje v němčině, bude vyroben a distribuován i na Západě. Pokud tam němčina není, ale je tam čeština, polština, maďarština nebo slovenština, tak není vyroben v Německu, ale někde na Východě, v některé ze zemí, jejichž jazyky najdete na obale.

Jak vlastně řetězce pořizují výrobky pro své privátní značky?

Jsou dvě cesty. Ta první jde přes centrálu v mateřské zemi. Ta nakupuje pro celou síť obchodů, které má v několika zemích Evropy, bez ohledu na to, na který trh ten výrobek pak půjde. Ty produkty jsou pak totožné všude, kam se dostanou. Potom je druhá cesta: výrobky, které se nevyplácí převážet, protože doprava z centrálního skladu by je zbytečně prodražovala, si nakupují lokální pobočky samy v zemích, kde působí. Týká se to hlavně mléka a mléčných výrobků, ty bývají hodně lokální, protože řetězec je dokáže v místních mlékárnách nakoupit za lepší cenu. Takové výrobky z Východu se do obchodů v Německu většinou nezařazují, jsou primárně určeny pro východní země. Pocházejí z Česka nebo Polska a němčinu na obale nenajdete.

Znamená to, že výrobek s „němčinou“ je kvalitnější?

Takhle se to říct nedá. Je prémiovější. Protože z těch velkých centrálních nákupů pocházejí většinou výrobky vyšších kategorií. Jako jsou třeba sušené šunky. Pokud je masný produkt vyrobený v Německu a řetězec ho dodává i do východních zemí, tak i podle složení většinou poznáte, že je to něco jiného.

Takže je pravda, že je kvalita českých a německých potravin rozdílná?

De facto je. Čeští zákazníci jsou citliví na cenu, takže si kupují levnější výrobky, které by lidé v Německu nechtěli. To vám potvrdí i řetězce, říkají: „Daly jsme do prodeje dva stejné výrobky rozdílné kvality, ten

vyšší kvality se neprodával, protože byl o dvacet procent dražší.“ Řetězce to nedělají primárně proto, aby Čechy ošidili. Ony vlastně uvažují velmi jednoduše – jaká je poptávka, takovou máme nabídku. Je to tak, jestliže trh akceptuje nižší kvalitu – a v Česku ji lidé přijímají, protože jsou ochotni si ji kupovat opakovaně – pak je na něm bohužel méně kvalitní zboží. Ale aby nedošlo k omylu, bavíme se o složení a senzorických vlastnostech, nikoliv o zdravotní závadnosti. To by si žádný řetězec nedovolil, jít proti předpisům.

Dočkáme se toho, že se značení potravin změní k lepšímu?

Dokud spotřebitel nebude tlačit na to, aby měl informaci, kdo a kde produkt vyrobil, nic se nezmění. Dokud si nebude vybírat obchod i podle toho, jestli tam dostává, nebo nedostává potřebné informace, tak řetězce nebudou mít žádný důvod to změnit. Pro ně je tato situace výhodnější. Ale není to jen zájem řetězců, ale i dodavatelů. Všichni se snaží svoje karty moc neodkrývat. Výrobce by tím vlastně ukázal, jak nízké jsou jeho výrobní náklady u značkových produktů.

Jak tomu mám rozumět?

Představte si, že známá firma dodává na trh mlísi tyčinku pod svou značkou a k tomu i tyčinku pod privátní značkou za poloviční cenu. Suroviny tam určitě nejsou o polovinu levnější. Ale výrobce může jít s cenou dolů, protože nemá žádné marketingové náklady na podporu výrobku privátní značky, ty platí řetězce. Aby se tyčinka prodávala, není starost výrobce, ale řetězce.

Hana Večerková

FAKTA

Značky pro české potraviny

Pokusů značit české potraviny formou jednotné značky, aby si je spotřebitel mohl na trhu snadněji najít, bylo v průběhu minulých let mnoho. Přinášíme přehled těch nejznámějších.

Klasa
Státní značka, udělována od roku 2003 ministerstvem zemědělství. Má garantovat prověřenou kvalitu potravin, původně měla zaručit i český původ. To už ale dnes neplatí. Od roku 2007 nemusí být potraviny se značkou Klasa vyrobeny na území České republiky. Příkladem je tradiční Mochovská zelenina, která se ve skutečnosti pěstuje v Rakousku. Dnes má logo v národních barvách zhruba 1 330 výrobců. Nedávno potravinářská inspekce zjistila u několika výrobců s Klasou, že porušují předpisy, značka jim byla odebrána.

Regionální potravina
Další značka financovaná ze státního rozpočtu, kterou ministerstvo zemědělství uděluje od loňského roku. Je určena kvalitním, chutným, tradičním či speciálním domácím potravinám, které jsou vyprodukované na jasně vymezeném území, a i suroviny z větší části pocházejí z nejbližšího okolí producenta. Dnes má značku přes 200 výrobců, například mléčné produkty, med, pečivo, ovocné šťávy nebo alkoholické nápoje.

Český výrobek garantováno Potravinářskou komorou ČR
Značku uděluje Potravinářská komora České republiky od června loňského roku. Dnes ji má téměř 2 000 výrobců. Základní podmínkou je zpracování produktu na území České republiky a dodržení stanoveného podílu surovin z tuzemských zdrojů. Ten se u jednotlivých druhů potravin liší. Například u masných výrobků musí být minimálně 70 procent, u mléčných je to 90 procent.

Český výrobek
Logo s lipovým listem uděluje soukromá společnost Český výrobek od roku 2006. Netýká se jen potravin. Značku mohou získat firmy, které produkt vyrábějí v České republice, alespoň 50 procent dostupných surovin pochází z tuzemska a na jeho produkci se podílí Češi.

Czech Made
Dnes už téměř zapomenutá značka udělována v rámci programu Česká kvalita, který přijala vláda v roce 2002, aby podpořila nezávislé značky kvality založené na objektivním ověřování jakosti výrobků nebo služeb. Značku dnes nese všeho všudy 13 výrobců, z toho jen dvě potraviny.

CHZO a CHOP
Značky udělované Evropskou unií zemědělským produktům nebo potravinám, které pocházejí z nějakého regionu, místa nebo země a mají určitou kvalitu nebo pověst. Z České republiky je to například Žatecký chmel, Třeboňský kapr, Pardubický perník, Hořické trubčičky, Olomoucké tvarůžky, České pivo či Český kmin.

Bio
Zelená „biozebra“ označuje produkty ekologického zemědělství bez ohledu na původ. Svaz ekologických zemědělců teď usiluje o to, aby označovala jen biopotraviny českého původu. (hve)

Kvíz MF DNES Poznáte, odkud tyto potraviny pocházejí?

Také máte pocit, že informacím na potravinách nerozumíte? Není divu, výrobci nám říkají všechno, co musí, ale tak, abychom z toho moc nepochopili.

Najdete dva rozdíly?

Že vidíte jen jeden – v umístění značky Dr. Halif? Mezi oběma výrobky je však podstatně větší rozdíl. Máslo vlevo vyrobili v české mlékárně v Čejeticích u Mladé Boleslavi, to vpravo v Německu a prodává ho firma Alimpex Food. Oba výrobky ležely vedle sebe v jednom regále prodejny Interspar v Litoměřicích, oba se stejnou cenou. „Naše společnost nabízí značkové máslo Dr. Halif společností Alimpex, která má vlastní mlékárnu v Čejeticích. V případě, že je poptávka po másle vysoká a česká mlékárna nemá kapacitu, pomáhá mlékárna Müller v Německu, původně Pragolaktos patří Alimpexu. Při výrobě je použito české mléko,“ odpověděla na dotaz MF DNES mediální zástupkyně Intersparu Kateřina Goroskov Řeháková.

Jak vyřešit tuhle rovnici?

Obalu mléka Lactel dominuje výrazná značka Mlékárna Kunín, výrobce tu není žádný, jen distributor Lactalis CZ. Když hledáme jako obvykle oválek s kódem země původu, najdeme hned tři – v jednom je CZ, ve druhém FR a v třetím BE. Tedy tři různé země původu: K = Česká republika, V = Francie, W = Belgie. Mléko mohla ale do lahve nalít jen jedna mlékárna. Která? Jak to zjistit, to už nám výrobce neříká. Ze zkušenosti víme, že řešení téhle rovnice bývá obvykle mezi datem minimální trvanlivosti a číslem šarže. Pokud je naše úvaha správná, pochází mléko z Belgie – mezi řadou číslic jsme našli „W“. Nikdo nám nevymluví, že takové hlavolamy nemají sloužit k zatajení původu.

Sedlčanský sýr z Polska?

Sedlčanský Hermelín Figura se nevyrábí jen v Sedlčanech, ale také v Polsku. Výrobce tuto informaci netají, ale také se s ní nechlubí. Musíte prozkoumat všechny strany obalu a ještě mít se značením potravin zkušenost, abyste došli k tomu, že tento nízkokotučný sedlčanský hermelín byl vyroben v Polsku. Na obale stojí: Prodávající: Povltavské mlékárny Sedlčany, země původu: viz šarže začínající písmenem P: Česká republika, T: Polsko. Jak je vidět z detailu, tento sýr pochází z polské mlékárny, kdyby šarže začínala písmenem P, byl by z Česka.

Kde je slepice snesla?

Pokud najdete na krabici s vejci CZ a českou firmu, neznamená to, že vejce pocházejí od českých slepic. Právý původ zjistíte, až když budete vejce rozklepávat. Je totiž uveden na skořápce. Na obalu těchto vajec je uveden výrobce EUFI Hostivice, číslo třídníry začíná CZ, ale uvnitř jsou vejce ze Španělska. Zákazníkovi takové informace neposlouží.

Nutno dodat, že všechny tyto příklady „matení zákazníků“ jsou legislativně v pořádku. Výrobci sdělují veškeré informace, které jim ukládají předpisy. (hve)